Ur den svenskpråkiga finländska tidskriften *Ny Tid* nr 12/2007

USA är ingen rättsstat

– det har nog framgått redan tidigare under George W Bushs tid som president, men nu är det definitivt klart. Tidigare har det framför allt rört sig om behandlingen av utlänningar som eventuellt kan tänkas ha någon anknytning till al-Qaida. De har kunnat hållas fängslade i åratal i fånglägret Guantanamo utan rättslig behandling, de har kunnat rövas bort på en italiensk gata, tas emot som kollin på Arlanda för vidarebefordran till egyptisk tortyr eller hållas i evigheter i fängelser i Irak eller Afghanistan. Det har upprört bara en liten minoritet i USA, det handlar ju mest om mänskor som åtminstone kan misstänkas för att vara muslimer.

Av gammalt har tillsättandet av domare, speciellt i USA:s högsta domstol, också setts som en naturlig del av presidentens maktbefogenheter. Detta har inneburit att rättspraxis ofta skapats på politisk grund, i många stridsfrågor de senaste årtionden har avgörandet fallit med 5 röster mot 4, och då har det handlat om konservativa mot liberaler. I USA har samhällspolitiken i högre grad än i många andra länder avgjorts domstolsvägen, så har domstolar i några delstater fått ta ställning till utvecklingsläran. Det har amerikanerna varit vana vid, även om det kunnat verka groteskt i utländska ögon.

Men genom att avskeda allmänna åklagare av politiska skäl har Bushadministrationen väckt en växande opinion också i det egna landet

Den 7 december-massakern

skriver den respekterade liberala tidskriften *The Nation* om i sin ledare i numret daterat den 2 april. Det var alltså redan i december som justitieministeriet, under ledning av **Alberto Gonzales**, avskedade åtta åklagare som inte tillräckligt effektiva. Det dröjde ganska länge innan någon reagerade, de drabbade domarna själva ville inte få uppmärksamhet och tidningarna reagerade inte. Det var bara en av de mest ambitiösa bloggarna, TPM, som envist grävde i avskedandena och kom till att domarna avskedades för att de inte tillräckligt effektivt genomfört republikanernas politik. Till slut hakade också de stora tidningarna och kongressen på saken, och nu spekulerar man i justitieministerns fall. *The Nation* skriver i sin ledare:

”Under Bushadministrationens första månader började dåvarande justitieministern **John Ashcroft** rutinmässigt sända tillbaka federala åklagares straffkrav och framtvingade ett antal dödsdomar som saknade motstycke. Från detta ögonblick borde det ha stått klart att Vita huset under denna regim ser dessa åklagare inte som professionella på rättsskipningens område, utan som en partitrogen muskel för att förverkliga dess politiska ambitioner.

Efter det plötsliga avskedandet i december av åtta åklagare står det klart att tjänstemän på den allra högsta nivån inom det republikanska partiet och Vita huset rutinmässigt vänt sig till åklagare för att genomdriva sin syn i de politiskt mest känsliga frågorna på rättsskipningens område. I Seattle förlorade åklagaren **John McKay** sin post efter att ha tillbakavisat en fullständigt olämplig begäran av representanthusmedlemmen **Doc Hastings**, tidigare ordförande för representanthusets etiska kommitté(!) att ingripa i guvernörsvalet i delstaten Washington. I New Jersey förlorade åklagaren **David Iglesias** sitt jobb för att ha vägrat att påskynda en undersökning av demokraterna i tid för höstens val. Det visar sig att Karl Rove rutinmässigt agerade som republikanernas budbärare som till justitieministeriet förmedlade regimens missnöje med enskilda åklagare. Och enligt pressrapporter som bekräftats av Vita huset försökte presidenten själv uttryckligen eliminera åklagare som inte ansågs vara tillräckligt entusiastiska över uppdraget att driva rättssaker mot demokrater för valfusk.”

Frågan om valfusk

förklaras av *New York Times* i en ledare:

”I sina fumliga försök att förklara utrensningen av statsåklagare har Bushadministrationen argumenterat att åklagarna som fått sparken inte agerat tillräckligt aggressivt när det gällt röstfusk. Det är ett falskt argument, det finns inga belägg om att någon av dem ignorerat verkliga fall av valfusk. . Men det ger en vink om vad som kan ha varit en viktig orsak till en del av avskeden.

I partitrogna republikanska kretsar är beivrande av valfusk ett koduttryck för att göra det svårare för medlemmar av minoriteter eller fattiga att rösta. Genom att stå emot trycket att slå till mot 'valfusk' verkar statsåklagarna i själva verket ha ställt sig till försvar för valsystemets integritet.”

NYT beskriver John McKays fall närmare. Han har sagt att han utsatts för påtryckningar från republikansk sida att väcka åtal för valfusk sedan demokraten **Christine Gregoire** vunnit guvernörsvalet i Washington 2004 efter två omräkningar av rösterna. Han vägrade, eftersom det inte fanns några bevis för valfusk och han inte ville ställa oskyldiga mänskor inför rätta. Efteråt klandrades han av Harriet Miers, då rådgivare i Vita huset, för att ”ha missskött guvernörsvalet 2004.”

Mot David Iglesias framfördes liknande anklagelser. *NYT* ser dem som helt missvisande:

”Det finns inga tecken på valfusk i större skala i detta land, men republikanerna har under Bush använt sådana anklagelser som en förevändning för att hindra grupper med demokratiska böjelser från att rösta. De har hotat mänskor som arbetat för att registrera indianer som väljare i South Dakota med grundlösa anklagelser om fusk. De har försökt driva igenom hårda lagar om identitetskort för väljare i delstater som Georgia och Missouri som utformats så att det skulle bli svårt för mänskor utan körkort – det gäller speciellt fattiga, äldre och medlemmar av minoriteter – att rösta. Lagarna har i båda fallen blockerats av domstolar. I Florida antogs en lag som ställde så hårda krav på kampanjer för registrera väljare, kampanjer som speciellt riktat sig till fattiga och medlemmar av minoriteter, att Kvinnliga väljares förbund i Florida ställde in sitt arbete för registrering av väljare i delstaten.”

Korruption

är det som det handlar om, anser *The Nation* i den citerade ledaren. Det gäller inte i första hand åtta åklagares öde.

”Var och en av de åtta – utan undantag kompetenta och beundrade åklagare – förlorade jobbet för att presidenten, Rove och andra republikanska ledare försökte missbruka grundläggande amerikanska institutioner, som val, brottsundersökningar och rättsskipning, för politiska syften. Detta utgör i grund och botten korruption.”

Om en del av åklagarna varit alltför passiva ur regimens synvinkel har andra varit alltför aktiva. En sådan är **Carol Lam** i San Diego som tydligen sparkades för att stoppa henne från att fortsätta en utredning som upplevdes som ett hot mot republikanska funktionärer och kampanjbidragare. Hon hann genomföra en utredning som fick den republikanske kongressmannen Duke Cunningham bakom galler, dömd för korruption. Men andra kände sig hotade av en uppföljande utredning.

Republikaner som försvarat administrationens skärpta kontroll över statsåklagarna har motiverat kraven med det globala kriget mot terrorismen, som kräver en samordnad insats.

Argumentet är inte särskilt övertygande eftersom också statsåklagaren i Chicago, **Patrick Fitzgerald**, i administrationens genomgång av åklagarnas insatser klassades som en som inte klarat sig särskilt bra. Detta trots att en av USA:s främsta auktoriteter på området anser honom vara ”antagligen den bästa åklagaren i landet”. Han drev processer mot al-Qaida-nätverket före attackerna den 11 september och han gjorde upp den officiella amerikanska åtalsskiften mot **Osama bin Laden**. På basen av sådana meriter utsågs han av Ashcroft att reda ut det ytterst känsliga fallet med **Valeria Plame** som avslöjades som CIA-agent när regimen ville komma åt hennes man som kritiserat kriget mot Irak.

Rättegången slutade nyss i en fällande dom mot vicepresident **Dick Cheney**s stabschef **Lewis ”Scooter” Libby**, en dom som skapat raseri hos nykonservativa kolumnister och fått dem att kräva att president Bush inte bara benådar honom, utan också tackar honom offentligt. Reaktionen visar hur många på den kanten ser rättskipningen som en integrerad del av politiken. Därför har också Fitzgerald nu ansetts som mindre lämplig som åklagare. Antagligen har man dock inte vågat sparka honom eftersom det skulle bli alltför uppenbart vad det egentligen handlat om.

Systemet är politiskt

och ska så vara, anser för sin del kolumnisten **Andrew McCarthy** i neokonservativa *National Review Online*. Han förklarar att presidenten enligt konstitutionen har all verkställande makt, också den polisiära makten. Denna makt är inte fördelad mellan olika institutioner, utan den tillkommer enbart presidenten. Det är därmed han som besluter om vilka slags brott som man framför allt ska använda de begränsade resurserna för, ska de riktas in mot pornografi eller terrorism. Åklagarna lyder under presidenten och han kan avskeda dem när han vill, ”han kan göra det för att omväxling förnöjer eller för att det är torsdag och hans horoskop säger att det är en lämplig dag att ge folk sparken.”:

Vita huset

hade samma åsikt. Bushs ledande juridiska rådgivare *Harriet Miers* – som tjänat som hans personliga jurist när han var guvernör i Texas – föreslog ursprungligen att alla 93 statsåklagare skulle bytas ut mot lojala bushister. Man kom dock till att det skulle ta alltför lång tid att driva igenom ett sådant projekt och kom därför till att det räckte med att rensa ut de mest besvärliga fallen, det kunde samtidigt tjäna som en varning för de andra. Också Gonzales hade tjänat under Bush i Texas, som domare i delstatens högsta domstol. Man kan alltså säga att denna episod illustrerar inställningen till rättsväsendet i Texas, en inställning som importerats till Washington.

Peter Lodenius